УДК 82.09-32:168.33:115

Марина Єщенко

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ЧАСУ В НОВЕЛІ АБСУРДУ

У статті автор розглядає художній час як особливий елемент сюжетотворення абсурдистської новели. Аналізуючи малу прозу О. Шинкаренка, О. Коцарева, О. Романенка і О. Стусенка, вказує на специфічне застосування метафори у творенні образу часу, а саме — буквальне розгорнення тропу, що сприяє досягненню абсурдного ефекту. Найуживанішими в новелі абсурду є метафори: «час—гроші», «час—рух», «час—вода» і «час—річ».
Автор вказує на алюзійність деяких образів, зокрема зупиненого годинника, що набув абсурдистського вияву у творчості Д. Хармса. Також вагоме місце у дослідженні займає аналіз сприйняття відрізків часу персонажами творів і здатність часу відображати (вимірювати) певні процеси, такі як життя, кохання. Окремо автор характеризує час як прийом містифікації читача, що полягає в надмірному використанні часових ознак, які в контексті лише підсилюють відчуття абсурдності.

***Ключові слова**: абсурд, художній час, новела, метафора, метонімія.*

Сюжетно-композиційна будова абсурдистських творів має свою специфіку. Найперше літературознавці відзначають переважання безподієвості («*поетика того, що не відбувається*», заміна сюжету сукупністю мотивів — А. Волкова [5, 190], руйнація сюжетних схем — О. Буреніна [3, 78], відсутність прямої сюжетної лінії — О. Любенко [13, 33–34], відсутність сюжету взагалі — Ж.-Ф. Жаккар [6, 63]). Також дослідники вказують на порушення причинно-наслідкової і часової послідовностей [10, 489], алогічне поєднання сюжетних фрагментів [4, 57], відсутність визначеного місця [8, 42–43]. На рівні композиції мова здебільшого йде про абсурдні ситуації [8, 42–43], незавершеність твору [7, 238], відсутність історичної конкретики, зміну місця елементів форми [3, 78] тощо. Альтернативну думку висловлює Є. Клюєв, котрий стверджує, що абсурдистські тексти більше, ніж будь-які інші, тяжіють до композиційної структурованості, оскільки поза упорядкованою конструкцією літературний абсурд не існує [9, 77]. З ним погоджується М. Шмідт, яка вважає, що рано говорити про руйнацію сюжетно-композиційної канви твору, адже поетика абсурду створює альтернативну впорядкованість, в якій абсурд — нова система координат у світі хаосу й безглуздя [26, 3].

В українській літературі останніх десятиліть набуває значного розвитку новелістика з елементами поетики абсурду, що потребує окремого дослідження. Так, важливою категорією текстотворення сучасних новел виступає художній час. Як зауважує Ж.-Ф. Жаккар, для того, щоб твір можна було зарахувати до літератури абсурду, необхідно віднайти в ньому багато особливостей, більшість з яких можна звести до питання часу [6, 58]. До науковців, що порушили у своїх працях проблему часу в абсурдистському наративі, зараховуємо І. Куликову, Т. Нікітіну, С. Заєць, В. Мукана, Ж.-Ф. Жаккара, О. Кобринського, Н. Кулинич, О. Широкову. Однак особливості художнього часу в сучасній українській новелістиці ще не були досліджені, що вказує на актуальність цієї наукової розвідки.

Мета дослідження полягає в аналізі художнього часу в малій прозі О. Шинкаренка, О. Коцарева, О. Романенка і О. Стусенка. Завдання — виокремити основні форми зображення часу в абсурдистській новелі.

Так, літературознавці визначили, що для абсурдистських творів характерні такі ознаки часу: 1) життя й пам'ять персонажів становлять єдиний метачас, в якому минуле, сьогодення та майбутнє не розмежовуються і вільно перетікають одне в одне [8, 43]; 2) кожному персонажеві властивий власний час [8, 43], що свідчить про наявність у творах не менше як двох фабульних часів, один з яких відносно іншого уповільнюється [6; 26, 12]; 3) герої втрачають часові орієнтири, перебувають поза часом, що вказує на втрату ними самоідентифікації [19, 14]; 4) у творах побутує циклічна модель часу, яка характеризується повторюваністю дій персонажів [12, 8]; 5) поширеним є помежовий хронос, що вказує на межу між днем і ніччю, життям і смертю [12, 9].

О. Широкова відзначає, що при аналізі художнього часу варто пам'ятати про неоднорідність поняття «час», оскільки «*художній час корелює з онтологічним (реальним) часом, з понятійною (когнітивною) категорією часу (концептуальним часом) і з лінгвістичним часом*» [25, 381]. Також багато дослідників визначають такі корелятивні пари, як фактичний час—зображуваний час; сюжетний час—авторський час; реальний художній час—ірреальний художній час; час персонажів—авторський час тощо [25, 381]. У контексті

дослідження поетики абсурду обмежимося вузьким значенням часу як певного образу, створеного за допомогою художніх засобів і прийомів, що сприяє розкриттю теми твору. До уваги не береться поняття хронотопу, яке в літературознавстві розробив М. Бахтін, однак його теза про те, що час має здатність ущільнюватися і ставати художньо зримим [1, 235] врахована. Здебільшого час не займає ключових позицій в архітектоніці новели, проте є важливий з огляду на поетику абсурду. Найперш варто зауважити, що час як абстрактна категорія в художньому тексті виражається переважно за допомогою метафор. Як влучно зазначає О. Чорнорицька, «*найчастіше абсурд виникає на основі ототожнення елементів метафори або її різновидів (оксюморона, гротеску, парадоксу, уособлення і т. д.) з уведенням цього тропа в профанну реальність речового світу*» [21], з чого випливає, що «*абсурдизм — це психофізіологічно зумовлений перехід метафори в абсурдну реальність*» [21].

Дослідженням метафоричного вираження часу займаються і літературознавці, і мовознавці. Вони визначають такі варіанти: час—гроші, час—рухомий об'єкт, час—субстанція [24, 91–95]; час—вмістилище подій, час—нудьга [15]; час—життя, час—жива істота, час—простір [2] та інші. У контексті дослідження поетики абсурду нас цікавлять парадоксальні трансформації метафор часу, а не їх усталені значення.

Метафора **«час—гроші»** трактується не у традиційному значенні, за яким людська праця має пропорційне відношення до часу, і, відповідно, час, витрачений даремно, — це втрачена можливість заробити гроші. В абсурдистському творі метафора як вияв хибного сприймається героями за істинне, внаслідок чого утворюється абсурдна ситуація. Так, у новелі О. Шинкаренка «Кішка» мати героїні підписала договір зі страховиками, за яким вона щомісяця виплачуватиме 3 гривні з пенсії, а коли помре, то страховики «*усе оплачують: і яму, і домовину, і перенесення*». «*— І довго треба виплачувати?*» — запитує донька. «*— Поки не помру. Вже не довго*» [23, 147]. Як бачимо, метафора прочитується буквально, а звідси висновок: героїня має померти якомога раніше, бо це зекономить її витрати. О. Широкова називає це прийомом оголення абсурдності реалізації метафори, оскільки «*буквалізоване розгорнення метафори поміщується в конструкцію з негативним модусом, і таким чином підкреслюється абсурдність буквального прочитання переносного смислу тропу*» [24, 92].

Метафора **«час—рух»** також набуває буквального прочитання: героїня новели О. Шинкаренка «Марисині перегони» постійно перебуває в русі, втікаючи від суму, який не може її наздогнати. Оскільки сум, як і будь-яке інше відчуття, має прив'язку до конкретного часового відрізку в житті людини, то Марічка за допомогою надшвидкісного бігу, що триває роками, випереджає час і всі можливі неприйнятні почуття, які в ньому передбачені. Однак на неможливість обігнати час вказує інший автор — О. Стусенко. Так, герої його новели «Жахлива рука» постійно намагаються випередити час, і щоразу це завершується фізичними втратами: і якщо Езоп відбувся синцями від падіння, то Варвартуренко позбувся руки на трамвайній колії. Іронія долі — «швидка допомога» — наскільки швидко виконала свій обов'язок і завезла потерпілого до лікарні, що навіть ніхто не помітив, що рука лишилася на дорозі. Автор не приховує моралізаторського висновку: «*А річ у тім, що ніколи не треба квапитись. Бо можна встигнути на кладовище раніше, ніж запланували*» [17, 92].

Рух часу традиційно виявляється в русі годинникової стрілки, таким чином годинник виступає метафоричним втіленням часу в художніх творах. Абсурдисти, як ніхто інший, звертаються до цього образу з метою показати час, що зупинився. У новелі «Полювання на риб» О. Шинкаренка натрапляємо на такий діалог: «*Він тоді каже: "У мене годинник зупинився. Не ходить". Я йому кажу: "А куди ви хочете, щоб він пішов?" Каже: "Нехай забирається геть, щоб я його не бачив!"*» [23, 84]. Як бачимо, автор в цьому елементі твору вдається до гри слів, відштовхуючись від різних значень слова «іти», адже часові, як абстрактній категорії, не властивий рух за напрямком. О. Шинкаренко поєднує метафору «час—рух годинникової стрілки» і метонімію «годинникова стрілка—годинник», наділяючи таким чином нерухомий предмет здатністю до руху за напрямком, тобто використовує слово «іти» в прямому, а не переносному значенні. В іншій новелі цього ж автора — «Око» — герої розглядають крізь бінокль мешканців будинку навпроти, причому настільки детально, що мають змогу спостерігати у бабці на руці зупинений годинник. Окрім вказівки на час, цей епізод символічний у кількох планах. По-перше, старість, як часова категорія, вказує на приближення кінця, смерті, по-друге, бабця із годинником, що зупинився або в якому відсутні стрілки, — символ традиційний для абсурдної прози і навіть інтертекстуальний. Так, у повісті «Старуха» Д. Хармса [20] головний герой зустрічає на вулиці бабцю, яка тримає настінний годинник без стрілок, однак озвучує на його прохання час. Незабаром вона з'являється у кімнаті чоловіка і цілковито підпорядковує його дії власним забаганкам. Коли ж за кілька годин він прокидається на підлозі, лежачи головою донизу, то виявляє у власному кріслі мертву бабцю. Подальший сюжет повністю концентрується на намаганні чоловіка позбутися мертвого тіла. Як стверджує Д. Токарєв, бабця з неробочим годинником символізує атемпоральність, відсутні

стрілки — чорну діру, яка затягує героя і позбавляє звичного ладу життя [18]. Оскільки у творі О. Шинкаренка поява цього символу не виконує важливої сюжетної ролі, можна стверджувати, що тут йдеться більше про постмодерністський прийом діалогу з попередниками. У новелі «На весільній машині далеко не заїдеш» застиглість часу видає електрозозуля, яка набуває рис живої істоти, втім, як і інші елементи годинника: «*Електрозозуля обережно визирала з-за дверцят. Зараз замкнеться реле і змусить її кувати переді мною. Ось продзвенів дзвоник, однак зозуля лишилася всередині, не обтяжуючи себе звичною безглуздою виставою. Тільки в шпарці поблискувало її кришталеве око*» [23, 155].

Якщо у новелі «Око» бабця — всього лиш випадковий персонаж абсурдистського сюжету, то в новелі «Шматки Бегемота» цього ж автора вона займає ключову роль і виступає одним із виразників часу: «*Я весь час годинник назад повертаю, або ж тримаю годинникову стрілку, аби вона не рухалася. Та де там! Мало пальці не повідрізало. Звичайно, краще зовсім зупинити годинник, але ж це самообман! У моєму віці краще спокійно сидіти на хвилинній стрілці та радіти, що вона не секундна*» [22, 168]. Якщо в попередніх новелах час на годиннику спиняється і персонажі намагаються його завести, то в цій — годинникова стрілка рухається надто швидко і бабця, навпаки, намагається його спинити і таким чином продовжити своє життя. О. Шинкаренко вводить у твір іще одного героя — молодого хлопця, який символізує час як початок. Традиційно абсурдний персонаж також не знає, як правильно використати власний час, і що символічно — як і попередні герої — уявляє час в образі годинника: «*А я іноді сиджу та дивлюся на годинник, бо не знаю, що робити, — сказав хлопець, — Я тоді беру його до рук та починаю обіймати, пестити, цілувати, але він не відповідає мені взаємністю. Він просто цокотить, мов та бомба. Але не справжня. Годинник нікому не може зашкодити. Це вкрай нешкідливий пристрій*» [22, 168]. На початку висловлювання мова йде про час, однак наприкінці повністю концентрується на годиннику як предметі. Нагадаємо, що зламаний або зупинений годинник у середині XX ст. у західній літературі набув статусу бродячого мотиву, однак мав символічне значення, яке не переходило в буквальне прочитання метафори з подальшою абсурдизацією.

На основі метафори «час—рух» з негативним значенням, що вказує на нерухомість, вибудовує часову модель у новелі «Мене зварили» О. Стусенко: «*Батьки і діти, друзі та знайомі, вищі й нижчі, такі й сякі — все одухотворене м'ясиво сплелося в гризні так, що перестало відрізняти її від нормального життя, а заскорузлість цього стану викликала в них відчуття стагнації, неруху, і тільки поява зморшок та лисин, побиті міллю, цвіллю й шашелем колись улюблені предмети широкого домашнього вжитку й одруження дітей, онуків, а чи сусідських дітей та онуків свідчили про те, що час таки йде. А не минає (їх стороною)*» [17, 117]. Дієслова «йде» і «минає» вказують на рух, однак контекстуально перша метафора вказує на плинність часу, а друга — на марне його витрачання. За допомогою гри слів автор наділяє обидві метафори абсурдним значенням. Так, метафора «час іде» базується не на подієвості у житті героїв, а на насиченості життя людей навколо, зміні стану речей, а також на зовнішніх ознаках. Зморшки і лисина — атрибути часу, які не вказують на діяльність героїв, — у творі набувають метонімічного перенесення і виступають виразниками змін, які вказують на те, що життя не минуло даремно. Інша метафора «час минає», яка мала б вказувати на даремність існування героїв, поєднується з метафорою «життя проходить повз», що має таке ж значення. Обидві метафори мають спільний семантичний компонент, що позначає марність, однак поєднання їх в єдине ціле — «час минає стороною» — утворює абсурдну форму, оскільки життя як носій подій може оминути людину, час може бути витрачений даремно, але час не може обійти її.

Метафору **«час—вода»** абсурдизує у новелі з промовистою назвою «Послідовність» О. Шинкаренко: «*Мій час тече неправильним чином, ти можеш це бачити, але користуватися цим соромно!*» [23, 105]. Автор не розвиває сюжетний хід і не пояснює, що мається на увазі під неправильністю, і врешті зводить нанівець абсурдистський прийом, розкривши, що це всього лиш деталь сну персонажа.

Набуває абсурдної реалізації і метафора **«час—річ»**. Так, у новелі О. Шинкаренка «Зірка» дід визначає власний вік за збереженістю одягу. Герой буквально розуміє: якщо зношений кожух вказує на старість, то автоматично незношений вказує на молодість: «*А мене дідом кличе! Який же я дід? Он кожух на мені — я ще в ньому парубкував — як новенький! А якщо кожух новенький, то я ще ого-го! Ану, каже, діду, дай-но розчешу твої сиві вуса, бо вже реп'яхів назбиралося*» [23, 116].

Як уже зазначалося вище, в абсурдистських текстах досить часто кожному героєві властивий власний час і способи його вимірювання. Тут не мається на увазі традиційне поняття суб'єктивного часу, який здатен підпорядковуватися логіці певного індивідуума; тут ми розуміємо такий різновид часу, який базується на незвичайних, парадоксальних, а то й абсурдистських категоріях.

Життя як час вимірюється: вдихами й видихами велетів, що тримають небо: «*Біда в тім, що понад хмарами вже нічого не буває. Туди не залітають навіть птахи. Таке життя може*

вам видатися одноманітним, але подумайте: коли вони роблять вдих, ви з'являєтеся на світ, а коли роблять видих — від вас залишається лише декілька нерозбірливих цифр» [22, 160] (О. Шинкаренко «Велети»); строком дії органів-механізмів (О. Шинкаренко «Робот замість чоловіка»).

Кохання як час вимірюється: прочитанням книги — дівчина зустрічалася з хлопцем, доки читала в його домашній бібліотеці книгу Д. Джойса (О. Коцарев «Сентиментальне»).

Також автори новел вказують на **відрізки часу**, на які ділять власне життя герої і які проживають одномоментно. Так, персонажі новели «Анекдот про скелет у шафі, який ожив» О. Романенка ще у дитсадку не вирішили питання із калейдоскопом, і через сорок років власник знаходить колишнього друга, щоб забрати свою річ. Як виявляється із сюжету: обидва герої залишаються на рівні дітей, їхні цінності зовсім не змінилися, бажання мати калейдоскоп сильніше за інстинкт самозбереження.

У новелі О. Шинкаренка «Макітра» визначальним у житті бабці є проміжок у тридцять років, однак навіть ті кілька моментів, до яких повертає її пам'ять, не становлять цінності: «*Вона думає про сина, про те, що даремно він п'є, згадує, як тридцять років тому їздила на курорт у жовтні, і погода була погана, море штормило, вона цілий день читала роман-газету, іноді гуляла з чоловіком по місту, а одного разу, прокинувшись рано-вранці, раптом згадала, що тридцять років тому вона прокинулася рано-вранці чомусь дуже щаслива і навіть не від чогось, а просто так — без якихось причин. Причини з'явилися потім, і вона вже могла сказати, чого їй добре — чого погано, а тоді вона ще не знала. Марія Володимирівна дивилася на дерево, дивилася і зовсім непомітно вмерла. Якщо нічого не приймати близько до серця, то швидкість руху світу неухильно збільшується*» [23, 194]. Таким чином модель часу в цьому творі будується на абсурдному заклику проживати дні безтурботно, а отже, — непомітно й швидко. У згаданому уривку відображені усі життєві цикли: згадка про молодість (перші тридцять років), зрілість (другі тридцять років), старість і смерть. Особливість відображення художнього часу в такому ракурсі полягає в тому, що бабця — один із уявних елементів, які населяють голову (макітру) головного героя, котрий нічим не займається і за допомогою примарних гостей намагається пришвидшити й витратити час.

У сучасній літературі досить популярним є використання часу як прийому містифікації читача [14]: за допомогою постійного зазначення конкретних часових ознак (вказівки на день року, годину дня тощо) автор надає фантастичному простору рис реальності. Подібний прийом інколи застосовують й абсурдисти, однак час у контексті набуває пародійного значення. Так, у новелі О. Романенка «Як коханець в електронному листі намагався призначити зустріч із коханкою» персонаж пише листа подрузі, в якому пояснює, чому він не може зустрітися найближчого дня. Далі він згадує і відповідно описує в листі, чому не може призначити побачення найближчими вихідними та й взагалі протягом місяця. Іще згодом в листі випливають обставини, чому найближчого року не варто на це розраховувати, і врешті часовий проміжок розтягується до кількох років: «*На три роки ми повинні будемо попрощатися по-серйозному. І то це найменше. А взагалі — від трьох до п'яти*» [16, 91]. Наприкінці герой радісно озвучує конкретну дату й конкретну годину: «*Але попередньо домовимось на 2013 рік, 12 травня, це неділя буде, ОК? Я прийду до тебе або можемо в ресторан якийсь піти… Чи в кіно? Ну то вже спишемось, гаразд? Давай, після обіду десь, а то я зранку навряд чи зможу. На другу, ага? Тоді домовились. А зараз буду вже лягати, завтра день тяжкий… До побачення, Інно! До зустрічі!*» [16, 92]. Автор не намагається обманути ні адресата листа, ні читача твору: часова деталізація підкреслює абсурдність вчинку персонажа, оскільки стосується не минулого, а майбутнього — кількох наступних років.

Аналіз часу в абсурдистській новелі засвідчив, що цей елемент поетики не знівельований авторами, проте однозначно набуває своєрідного вияву, зокрема піддається абсурдній метафоризації. Подальшого дослідження потребують образи минулого, майбутнього, вічності як репрезентанти часу в художньому тексті. У новелах О. Шинкаренка, О. Коцарева, О. Романенка і О. Стусенка темпоральність відображено за допомогою метафор «час—гроші», «час—рух», «час—вода» і «час—річ» тощо. Важливим є сприйняття цієї категорії персонажами творів.

ДЖЕРЕЛА

1. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М.М. Бахтин // М.М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. — М. : Худ. лит., 1975. — С. 234–407.
2. Бондаренко Е.В. Когнитивная метафора времени в поэтическом дискурсе: трансформация метафорики У. Одена в творчестве И. Бродского / Е.В. Бондаренко // Русская филология: Вестник Харьков. нац. пед. ун-та им. Г.С. Сковороды. — 2014. — № 3 (52). — С. 42–47.
3. Буренина О.Д. Символистский абсурд и его традиции в русской литературе и культуре первой половины XX века / О.Д. Буренина. — СПб. : Алетейя, 2005. — 332 с. — (Серия «Зарубежная русистика»).
4. Васильев И.Е. Взаимодействие метода, стиля и жанра в творчестве обэриутов / И.Е. Васильев // Проблемы взаимодействия метода, стиля и жанра в советской литературе. — Свердловск, 1990. — С. 52–60.
5. Волкова А. Поэтика непроисходящего: специфика абсурдизма в пьесе С. Беккета «В ожидании Годо» / А. Волкова // Альманах современной науки и образования. — 2011. — № 2 (45). — С. 189–191.
6. Жаккар Ж.-Ф. "Cisfinitum" и смерть. «Каталепсия времени» как источник абсурда [Электронный ресурс] / Ж.-Ф. Жаккар // Абсурд и вокруг : сб. ст. — М., 2004. — Режим доступа : maxima-library.org/mob/b/7031/read
7. Жаккар Ж.-Ф. Даниил Хармс и конец русского авангарда / Ж.-Ф. Жаккар. — СПб. : Академический проект, 1995. — 472 с.
8. Заєць С. Поетика абсурду в теоретико-філософській спадщині М. Куліша / С. Заєць // Літературний процес: методологія, імена, тенденції : зб. наук. пр. (філолог. науки). — 2011. — № 3. — С. 42–46.
9. Клюев Е.В. Теория литературы абсурда / Е.В. Клюев. — М. : Изд-во УРАО, 2000. — 104 с.
10. Коренева М. Литературное измерение абсурда / М. Коренева // Художественные ориентиры зарубежной литературы XX века. — М. : ИМЛИ РАН, 2002. — С. 477–506.
11. Коцарев О. Неймовірна історія правління Хлорофітума Першого: Пригодницькі повідомлення / О. Коцарев. — К. : Смолоскип, 2009. — 264 с. — (Серія «Вони повертаються»).
12. Кулинич Н.В. Космо- і антропоцентризм у драматургічній поетиці С. Беккета : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04 / Н.В. Кулинич ; Тавр. нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. — Сімферополь, 2011. — 20 с.
13. Любенко О. Експеримент в українській драматургії: феномен Ігоря Костецького / О. Любенко // Слово і Час. — 2005. — № 6. — С. 32–41.
14. Молчанов В.В. Время как прием мистификации читателя в современной западной литературе / В.В. Молчанов // Ритм, пространство и время в литературе и искусстве. — Л. : Изд-во «Наука», 1974. — С. 200–209.
15. Падучева Е.В. К семантике слова время: метафора, метонимия, метафизика / Е.В. Падучева // Поэтика. История литературы. Лингвистика : сб. к 70-летию В.В. Иванова. — М. : ОГИ, 1999. — С. 761–776.
16. Романенко О. Калейдоскоп : анекдоти / О. Романенко. — К. : Альтерпрес; СПД Романенко, 2010. — 304 с.
17. Стусенко О. Голоси із ночі : новели / Олександр Стусенко. — К. : Смолоскип, 2008. — 158 с. — (Лауреати «Смолоскипа»).
18. Токарев Д. Курс на худшее: Абсурд как категория текста у Даниила Хармса и Сэмюэля Беккета : монография / Д. Токарев. — М. : Новое литературное обозрение, 2002. — 336 с.
19. Хабарова І.В. Російська жіноча драматургія другої половини 80-х — 90-х років XX століття (герой, конфлікт, хронотоп) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.01.02 / І.В. Хабарова. — Х., 2007. — 20 с.
20. Хармс Д.И. Старуха / Д.И. Хармс // Д.И. Хармс. Полное собрание сочинений ; сост., подг. текста и прим. В.Н. Сажина. — СПб. : Академический проект, 1997. — Т. 2 : Проза. Драматические произведения. Авторские сборники. Незавершенное. — С. 161–188.
21. Чернорицкая О.Л. Поэтика абсурда [Электронный ресурс] / О.Л. Чернорицкая. — Вологда, 2001. — Т. 1 : Классика. — Режим доступа : //http://samlib.ru/c/chernorickaja_o_l/abs.shtmla
22. Шинкаренко О. Кагарлик : роман, оповідання / О. Шинкаренко. — К. : Вид-во Сергія Пантюка, 2014. — 208 с.
23. Шинкаренко О. Як зникнути повністю / О. Шинкаренко. — К. : Смолоскип, 2007. — 214 с. — (Лауреати «Смолоскипа»).

24. Широкова Е.Н. Игры со временем в прозе В. Пелевина / Е.Н. Широкова // Вестник Сургут. гос. пед. ун-та. — 2011. — № 4 (15). — С. 91–95.
25. Широкова Е.Н. Полиаспектность художественного времени как средство индивидуально-авторской концептуализации времени / Е.Н. Широкова // Вестник Нижегород. ун-та им. Н.И. Лобачевского. — 2012. — № 2 (1). — С. 381–385. — (Серия «Филология»).
26. Шмидт М.М. Проза Д. Хармса в контексте литературы абсурдизма : автореф. дис. на соиск. научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.01 / М.М. Шмидт. — М., 2011. — 24 с.

Ещенко Марина.

СПЕЦИФИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ВРЕМЕНИ В НОВЕЛЛЕ АБСУРДА

В статье автор рассматривает художественное время как особый элемент сюжетостроения абсурдистской новеллы. Анализируя малую прозу О. Шинкаренко, О. Коцарева, О. Романенко и А. Стусенко, указывает на специфическое применение метафоры в создании образа времени, а именно — буквального разворачивания тропа, что способствует достижению абсурдного эффекта. Наиболее чаще употребляемыми в новелле абсурда являются метафоры: «время—деньги», «время—движение», «время—вода» и «время—вещь».

Автор указывает на аллюзивность некоторых образов, в частности остановленных часов, что имел абсурдистское проявление в творчестве Д. Хармса. Также важное место в исследовании занимает анализ восприятия отрезков времени персонажами произведений и способность времени отображать (измерять) определенные процессы, такие как жизнь, любовь. Отдельно автор рассматривает время как прием мистификации читателя, что заключается в чрезмерном использовании временных признаков, которые в контексте только усиливают ощущение абсурдности.

Ключевые слова: *абсурд, художественное время, новелла, метафора, метонимия.*

Yeshchenko Maryna.

SPECIFICS OF ARTISTIC TIME IN ABSURD NOVELLA

In this article, the author examines artistic time as a special element of creating plot in absurd novella. Analysis of small prose of O. Shynkarenko, O. Kotsarev, O. Romanenko and O. Stusenko indicates the specific using of metaphor in creation of time image, that is a literally sweep of trope, which contributes to the absurd effect. Such metaphors: "time — money", "time —movement", "time — water" and "time — a thing" are frequently used in the absurd novella.

The author points out allusionity of some images, including a stopped clock, which acquired an absurd expression in the works by D. Harms. In addition, an important place in the study is an analysis of perception of time periods by the characters and the ability of time to represent (to measure) certain processes, such as life, love. Separately, the author considers time as a way to mystify a reader by excessive use of temporary signs, which in the context are just reinforce a sense of absurdity.

Key words: *absurd, artistic time, short story, metaphors, metonymy.*